

KHAIRI Ariffin
RAMLI Saadon
TUAN WAHEDA Tuan Chik
Universiti Pendidikan Sultan Idris

PERLADANGAN KOMERSIAL DI DAERAH HILIR PERAK PADA ERA KOLONIAL BRITISH 1900-1957

COMMERCIAL PLANTATION IN LOWER PERAK DISTRICT DURING THE BRITISH COLONIAL PERIOD 1900-1957

Pertanian di negeri Perak sebelum era kolonial dijalankan bagi memenuhi keperluan masyarakat petani dalam satu komuniti yang kecil. Golongan petani tradisional juga mempunyai pelbagai kekangan dalam memastikan kuantiti hasil tanaman mereka meningkat. Pentadbiran kolonial British di negeri Perak bermula pada tahun 1874 telah membawa perubahan dalam perkembangan sektor perladangan serta pertanian dan telah dikategorikan sebagai pertanian yang komersial. Kajian dijalankan untuk mengenalpasti kewujudan perladangan komersial di Hilir Perak dan kepentingannya kepada pembangunan daerah. Kajian ini dijalankan dengan menggunakan kaedah kualitatif dengan menganalisis dokumen rasmi, laporan tahunan, prosiding serta penulisan berkaitan pembangunan era kolonial British di Perak. Dapatan kajian menunjukkan polisi kolonial British telah membawa kepada penubuhan pelbagai ladang tanaman komersial di Hilir Perak. Hilir Perak juga merupakan antara daerah yang menjadi tumpuan sektor perladangan komersial dan telah menjadi sektor yang menyumbang kepada pembangunan negeri Perak. Perladangan komersial di Hilir Perak bukan bersifat monocultivation namun pentadbiran kolonial telah mengambil inisiatif membangunkan sektor perladangan yang terdiri daripada pelbagai jenis tanaman bergantung kepada kesesuaian kawasan. Perladangan komersial yang dijalankan ketika era kolonial telah banyak menyumbang kepada pembangunan daerah Hilir Perak khususnya serta negeri Perak amnya.

Kata kunci: *Ladang, Komersial, Hilir Perak*

Agriculture in Perak before the British colonial era was basically subsistence farming carried out to meet the needs of the small peasant community. The traditional farmer faced a lot of restrictions to ensure the yield of their crop would continue to increase. It was the British administration in Perak established since 1874, that developed

commercial plantation in the state. This research was carried out to confirm the existence of commercial farming in Lower Perak then and to identify its contribution towards the growth of the district. The research was done using qualitative methods by analyzing documents, annual reports and writings on British colonialism in Perak. The findings show that the British policy had brought about the opening of new commercial farms. Lower Perak became the district of focus for commercial cultivation, which emerged as one of the sectors to contribute to the development of Perak. The plantations in Hilir Perak are by no means mono-cultivated since the British administration had taken the initiative to ensure that a variety of crops, depending on the suitability of the area, were planted. The commercial plantation sector during the British colonial period had contributed not only to the development of the Lower Perak district, but also the state of Perak as a whole.

Keywords: *Plantation, Commercial, Lower Perak*

Pendahuluan

Penaklukan British di Negeri Perak telah menandakan bermulanya era baharu dalam pembangunan pertanian dan perladangan khususnya di daerah Hilir Perak. Sejarah pertanian dan perladangan komersial di Malaya telah bermula pada tahun 1780-an setelah kedatangan British ke Pulau Pinang.¹ Namun setelah pentadbiran British mula bertapak di Perak sejak 1874, aktiviti perladangan turut mula diperkembangkan ke negeri Perak khususnya di daerah Hilir Perak. Perak merupakan sebuah bandar perlombongan namun pembangunan pertanian dan perladangan tetap tidak diabaikan pihak kolonial British.

*But Perak is essentially a mining country, and if we wish, as indeed we earnestly do wish, for the development of agriculture to any great extent, that end must be gained...*²

Pembangunan perladangan komersial telah dijalankan oleh kolonial British setelah mendapati kegiatan ini mampu menyumbang kepada pembangunan ekonomi negeri. Malah, setelah galakkan terhadap sektor perladangan komersial dilakukan, para pelabur dari luar negara terutamanya dari negara Barat telah digalakkan melabur dalam sektor ini.³ Disebabkan galakan pelaburan ini, wujud beberapa ladang komersial yang dimiliki oleh peladang dari negara Barat di Hilir Perak. Aktiviti pertanian yang berada di bawah pemantauan Jabatan Pertanian (*Agricultural Department*) telah dijalankan dengan penuh teliti dan sistematik.⁴ Hal ini termasuk kerja penjagaan tanaman dan proses melindungi hasil tanaman daripada sebarang kerosakan serta proses

pengawasan kualiti pengeluaran tanaman. Perak merupakan negeri terawal yang merizabkan tanah untuk tujuan perladangan tanaman komersial.⁵

Daerah Hilir Perak terdiri dari beberapa bandar dan mukim iaitu Teluk Anson, Bagan Datoh, Batak Rabit, Chikus, Degong, Langkap, Selekoh, Simpang Tiga, Rungkup, Sungai Sumun, Hutan Melintang, Changkat Jong, Sungai Manik dan Labu Kubong.⁶ Daerah Hilir Perak lebih dikenali dengan kegiatan pertanian berbanding perlombongan.⁷ Pada era kolonial, Daerah Hilir Perak juga disifatkan sebagai pusat pertanian di samping daerah Kerian. Setelah polisi pemilikan tanah diperkenalkan oleh pentadbiran kolonial, banyak tanah telah dibangunkan menjadi komoditi yang penting.⁸ Kegiatan perladangan telah menyumbang dalam perolehan pendapatan daerah Hilir Perak. Pihak kolonial telah membangunkan kegiatan perladangan yang pelbagai dan merangkumi lebih dari satu jenis tanaman. Perladangan komersial era British bukan bersifat *monocultivation* yang tertumpu pada satu jenis tanaman sahaja. Tanaman komersial di Hilir Perak terdiri daripada getah, kelapa sawit, kelapa, tebu dan koko.

Terdapat perbezaan antara konsep perladangan komersial dengan pertanian oleh petani tempatan. Kewujudan perladangan komersial merupakan hasil daripada pelaburan para kapitalis terutamanya oleh pelabur British.⁹ Pihak kolonial telah menekankan kepentingan perladangan komersial melalui pelbagai cara. Secara umumnya, pihak kolonial di negeri Perak telah memudahkan proses pengambilalihan dan pemilikan tanah oleh pemilik ladang bagi tujuan pembukaan ladang tanaman komersial.¹⁰ Pihak kolonial juga mengambil inisiatif dengan memberikan bantuan kewangan kepada pengusaha ladang yang menghadapi masalah kekurangan dana dalam menjalankan aktiviti tanaman komersial mereka. Kepentingan perladangan komersial di Hilir Perak. Malah, perkembangan kegiatan ekonomi di Malaya sebelum perang dunia kedua berada pada tahap kemuncak.¹¹ Oleh itu, kebanyakan perladangan komersial di Hilir Perak telah mula dibangunkan dan bertambah ketika awal tahun 1900-an atau tempoh sebelum perang dunia kedua.

Getah

Tanaman getah mula muncul selepas tanaman kopi diperkenalkan di Malaya.¹² Getah turut disifatkan sebagai *plantation revolution* atau tanaman yang mencetuskan revolusi dan telah bertapak di beberapa negeri-negeri Melayu. H.N. Ridley merupakan perintis yang memperkenalkan tanaman getah serta teknik torehan yang mampu menghasilkan kuantiti susu getah pada kadar maksimum.¹³

Tanaman pokok getah di Perak khususnya di Hilir Perak mula meningkat pada tahun 1905.¹⁴ Awal tahun 1900-an juga menyaksikan perkembangan industri perladangan getah yang ditanaman untuk tujuan komersial.¹⁵ Peningkatan paling ketara perladangan getah di Perak adalah

berkembang daripada 12,000 ekar hingga 29,600 ekar. Daerah Hilir Perak turut menyumbang dalam pembangunan perladangan getah di Perak dengan keluasan tanah tanaman getah sebanyak 13,000 ekar.¹⁶ Pertambahan keluasan tanaman getah ini disebabkan faktor masalah yang dihadapi oleh peladang tebu serta harga pasarnya yang menurun. Sebilangan besar peladang tebu mula memulakan penanaman getah disebabkan masalah tersebut.¹⁷ Pihak pengurus ladang (*plantation manager*) ada menyatakan bahawa:

We agree that the Malayan Rubber Agency has a great future¹⁸

Setelah kemerosotan penanaman tebu, pihak kolonial telah menyatakan bahawa tanaman getah mampu membawa kepada pembaguan perladangan komersial di daerah Hilir Perak disebabkan permintaan pasaran dan harga getah yang tinggi. Disebabkan faktor peningkatan harga getah tersebut, pentadbiran kolonial British telah memperkenalkan pelan galakkan pembangunan ekonomi melalui skim pinjaman khusus untuk golongan peladang terutamanya pengusaha ladang getah bermula tahun 1909.¹⁹ Bagi pengusaha ladang komersial, peruntukan Dana Pinjaman Peladang telah diperkenal bagi membantu pengusaha ladang komersial termasuk getah.²⁰ Peruntukan yang ditadbir oleh Majlis Mesyuarat Persekutuan bagi golongan pengusaha ladang telah menggalakan lagi perkembangan perladangan getah di kawasan Hilir Perak.

Pada tahun 1917, penggabungan syarikat perladangan getah dan beberapa syarikat lain telah dilakukan. Syarikat yang terlibat adalah *The Jendarata Rubber Company Limited, The Rajah Una Company Limited, Westenholz Bros Company Limited dan juga Corner Coconut Company Limited.*²¹ Permohonan lesen oleh syarikat perusahaan getah telah diluluskan oleh *Lower Perak Rubber Supervision Licensing* bagi menjalankan perusahaan perladangan getah. Setelah permohonan lesen diluluskan, pengusaha ladang mendapat hak untuk menjalankan kegiatan penerokaan tanah bagi tujuan pembukaan ladang.

Jadual 1: Senarai Syarikat Dan Pemilik Perladangan Getah Di Hilir Perak 1948

| Nama syarikat dan pemilik perusahaan getah | Kawasan |
|--|--------------------|
| East Asiatic Co, Railway Godown | Changkat Jong Road |
| Harrison & Crossfield M Ltd | |
| Harper, Griffilan & Co Ltd | |
| Lee Rubber Co Ltd | |
| Chin Hin Rubber Co | |

| | |
|--------------------------------------|------------------|
| Oon Poh Kooi | 13 Mahkota Road |
| The Jendarata Rubber Company Limited | Jendarata |
| Foo Thong Thye | Canal Road |
| Kuay Kim Suah | |
| Teh Tiaw Kian | |
| Kok U Yin | |
| Png Hock Seng | |
| Oon Boon Tong | Anson Road |
| Oon Chou Eng | |
| Lim Hock Chee | |
| The Aik Chor | |
| Tan Kwee Lim | |
| Mat Zahari | Paulian Street |
| Ong Boon Soo | |
| Ong Khong Thye | |
| Tan Choi Seng | Market Street |
| Lim Khe Khye | |
| Yeoh Kheng Hooi | |
| Harun B A. Kadir | Ah Cheong Street |
| Chew Ah Noy | Hutan Melintang |
| Yeoh Saw Tee | Langkap |
| Alang Ahmad M Nasir | |
| Md Ghazali M Bakri | |
| Mohamed Nuri B H,A Hamid | Degong |

Sumber: Federated Malay States, Annual Report on Social and Economic Progress 1948

Jadual 1 menunjukkan nama syarikat dan pemilik ladang getah yang terdapat di daerah Hilir Perak sehingga tahun 1948. Sebilangan besar ladang getah terletak di Jalan Changkat Jong dan terdiri daripada ladang yang diasaskan peladang Inggeris. Ladang yang terletak di kawasan selain Changkat Jong sebahagian besarnya dimiliki oleh peladang Cina. Terdapat empat ladang yang dimiliki oleh peladang Melayu iaitu di Hutan Melintang, Langkap dan Degong.

Syarikat Harrison & Crossfield merupakan syarikat perusahaan getah yang mengeksport keluaran getah ke luar negara melalui khidmat perkapalan. Setiap getah yang dieksport perlu mendapatkan kelulusan daripada Rubber Exports Committee. Getah akan dihantar ke pelabuhan Teluk Anson dan dieksport ke Negara tertentu seperti New York, Amerika Syarikat.²²

Harga pasaran secara berterusan mempengaruhi polisi perusahaan perladangan kecil dan juga pengeluaran produk getah.²³ Harga pasaran getah yang telah diproses telah mengalami kejatuhan pada sekitar bulan Januari hingga April 1947 namun kembali stabil menjelang hujung tahun 1947. Ketidakstabilan harga pasaran getah ini telah menjejaskan pengusaha serta penoreh getah terutamanya di kawasan kampung. Walau bagaimanapun, para pengusaha ladang getah secara kecil-kecilan di Hilir Perak turut mendapat bantuan bekalan bahan kimia yang diperlukan dalam proses menghasilkan getah beku daripada *Asiatic Rubber Instructor*.²⁴ *Asiatic Rubber Instructor*

merupakan milik *Rubber Research Institute* dan berada di bawah pantauan Pegawai Pertanian yang berpusat di negeri Perak.²⁵ Antara bahan yang disediakan ialah bekalan asid sulfurik yang diperlukan dalam proses membekukan getah. Penghasilan getah beku (*unsmoked sheet*) lebih popular di kebun-kebun getah di kawasan perkampungan berbanding dengan getah keping. Para pemilik kebun getah mendapatkan khidmat nasihat daripada Pegawai Pertanian berkenaan prosedur untuk meningkatkan kuantiti dan kualiti pengeluaran getah. Penghasilan getah yang berkualiti amat penting kerana mempengaruhi permintaan bekalan getah oleh industri-industri lain di sekitar negeri Perak.

Kelapa

Sejak tahun 1910-an, tanaman kelapa di negeri Perak khususnya di daerah Hilir Perak telah berpotensi sebagai tanaman yang mampu dibangunkan dan dikomersialkan. Pembukaan kilang dan perusahaan besar di Singapura sejak 1890-an telah mempengaruhi perladangan kelapa di Perak.²⁶ Pada tahun 1896, tanah seluas 3280 ekar telah diperuntukkan khusus untuk perladangan kelapa oleh syarikat konsesi British di Hilir Perak. Sehingga tahun 1913, daerah Hilir Perak telah menyumbang kepada 30 peratus daripada jumlah tanaman kelapa di Negeri-Negeri Melayu Bersekutu.²⁷ Peratusan ini agak besar pada tahun 1910-an kerana tanaman kelapa telah diberi penekanan oleh kolonial disebabkan potensi tanamannya.

Perladangan kelapa yang diuruskan oleh konsesi British di Hilir Perak telah menyebabkan pengeluarannya lebih tinggi berbanding dengan tanaman kelapa di Ceylon.²⁸ Perladangan komersial kelapa berada pada tahap yang memberasangkan disebabkan tanaman ini mendapat perhatian dan sokongan daripada pihak kolonial British. Pegawai kolonial British ada menyatakan bahawa:

*Another industri, like fishing that might receive more encouragement and support in these state is cultivation of coconut.*²⁹

Sokongan dan penekanan terhadap tanaman kelapa ini menggambarkan bahawa kerajaan kolonial menumpukan usaha memperluaskan kawasan tanaman kelapa di Hilir Perak.³⁰ Antara polisi yang ditekankan pentadbiran British bagi membangunkan perladangan kelapa di Hilir Perak ialah dengan memudahkan urusan pengambilalihan tanah oleh syarikat perladangan tanpa menyukarkan pihak peladang di samping tawaran harga tanah yang tidak terlalu tinggi.³¹

Pihak pentadbir kolonial turut membuka beberapa laluan jalan raya bagi menyediakan kemudahan jalan perhubungan untuk memasarkan kelapa yang telah dikumpul. Kerja-kerja penambakan sistem pengairan telah dilaksanakan kerana daerah Hilir Perak amat terdedah dengan risiko menghadapi bencana

alam khususnya banjir. Selain itu, pentadbir kolonial turut memperkenalkan enakmen umum yang bertujuan untuk mencegah masalah serangan serangga perosak penyebaran serangga perosak yang mampu memusnahkan tanaman kelapa. Perkhidmatan khas telah ditubuhkan bagi memantau kualiti tanaman serta memainkan peranan sebagai penasihat kepada pengusaha ladang bagi mengawal kualiti tanaman yang dihasilkan di ladang milik mereka.³²

Kesuaian tanah di daerah Hilir Perak telah menyebabkan peningkatan tanaman kelapa dan mampu dikomersialkan. Malah daerah Hilir Perak dikategorikan sebagai kawasan pembangunan perladangan kelapa paling penting.³³ Tanaman kelapa pada awal perkembangan industrinya turut dikaitkan dengan orang Melayu kerana petempatan orang Melayu khususnya di Hilir Perak sinonim dengan tumbuhan kelapa. Meskipun perkembangan perladangan kelapa terus meingkat, kesedaran penduduk kampung berkenaan kepentingan tananam kelapa secara komersial masih berada pada tahap yang rendah.

Sebelum industri tanaman kelapa bermula tanaman kelapa hanya berfungsi sebagai makanan dan bahan dalam masakan yang sering digunakan masyarakat Melayu khususnya. Hal ini menyebabkan pertumbuhan tanaman kelapa berlaku pada kadar yang perlahan. Menyedari isu ini, Mr.L.C Brown telah mula menjadikan tanaman kelapa untuk dibangunkan sebagai satu industri. Antara yang dilakukan oleh Mr L.C Brown bagi menyedarkan penduduk berkenaan kepentingan tanaman kelapa adalah dengan mengedarkan risalah dalam bahasa Melayu.³⁴ Usaha yang dilakukan Mr.L.C. Brown telah menyebabkan peningkatan penglibatan orang kampung dalam penanaman kelapa. Penanaman kelapa turut popular dalam kalangan petani imigran (Cina dan India) namun para petani Melayu lebih cenderung untuk menumpukan kegiatan *monocultivation* atau menjalankan pertanian satu jenis tanaman sahaja.

Perladangan kelapa di Hilir Perak berada di bawah penyeliaan seorang pegawai pemantau (*sub inspector*) yang berpusat di Teluk Anson.³⁵ Pembukaan ladang kelapa daerah Hilir Perak telah dipengaruhi oleh faktor kemudahan pengangkutan, komunikasi serta sistem perparitan. Kekangan dalam sistem pengangkutan yang dihadapi pada tahun 1906 telah memberi sedikit kesan terhadap pembukaan ladang kelapa namun masalah ini tidak menjejaskan pertambahan dari tahun sebelumnya. Negeri Perak telah menyumbang kepada populasi penanaman kelapa di Negeri-Negeri Melayu Bersekutu terutamanya terhadap kawasan tanaman pada tahun 1905 di kawasan tumpuannya iaitu Bagan Datoh, Rungkup dan Hutan Melintang.³⁶ Berdasarkan rekod pembukaan ladang kelapa, Bagan Datoh telah mencatatkan jumlah perusahaan yang tertinggi berbanding daerah lain di dalam negeri Perak.³⁷Daerah Hilir Perak telah menyumbang kepada populasi penanaman kelapa di negeri-Perak khususnya kerana keluasan kawasan tanaman yang tinggi. dalam tahun 1905 di kawasan tumpuannya iaitu Bagan Datoh, Rungkup dan Hutan Melintang.³⁸

Pada tahun 1906 keluasan tanaman getah yang telah dianggarkan adalah seluas 53 305 ekar.³⁹ Tanaman kelapa dimiliki oleh penduduk tempatan di Perak mengalami peningkatan kualiti tanamannya berikutan kepekaan masyarakat terhadap penjagaan hasil tanaman mereka. Dalam masa yang sama, pemilik ladang tempatan telah mempunyai kesedaran terhadap perdagangan iaitu menjadikan tanaman mereka sebagai suatu hasil yang mempunyai potensi untuk dikomersialkan dan mampu menjana pendapatan.

Pada tahun 1913, berlaku peningkatan keluasan tanaman kelapa di Perak. Pada tahun 1911, tanaman kelapa telah dicatatkan sebagai tanaman kedua terpenting selepas getah dan merupakan industri ketiga terpenting di Perak.⁴⁰ Berdasarkan laporan Ketua Pemeriksa Pertanian,⁴¹ dalam *Algriculture in Malaya*,⁴² keseluruhan tanaman kelapa di Negeri-Negeri Melayu Bersekutu ialah seluas 174,234 ekar hingga tahun 1913. Keluasan ladang tanaman kelapa dalam daerah tertentu di Perak adalah seperti jadual di bawah.

Jadual 2: Pembahagian Kawasan Tanaman Kelapa Di Perak 1913

| Daerah | Keluasan (ekar) |
|------------------|------------------------|
| Hilir Perak | 54 349 |
| Kinta | 5521 |
| Batang Padang | 1703 |
| Larut dan Matang | 7293 |
| Hulu Perak | 489 |
| Krian dan Selama | 14 842 |

Sumber: Department of Agriculture in F.M.S. Buletin No 20, *Algriculture in Malaya 1913*, hlm. 15

Jadual 2 menunjukkan keluasan tanaman kelapa di lima kawasan dalam negeri Perak sehingga tahun 1913. Kawasan Hilir Perak telah menunjukkan taburan tanaman kelapa paling tinggi dengan keluasan 54 349 ekar. Hilir Perak mempunyai taburan tanaman kelapa terbanyak seterusnya diikuti oleh Krian dan Selama, Larut dan Matang, Kinta, Batang Padang dan keluasan yang paling rendah di Hulu Perak seluas 489 ekar.

Dalam meningkatkan kemudahan prasarana bagi memantapkan pengurusan perladangan kelapa, sebuah jeti yang mempunyai saiz agak kecil telah dibina berdekatan Bagan Datoh Estate yang dimiliki oleh Messrs. Aylesbury and Garland.⁴³ Walaupun jeti yang dibina pengurusan Syarikat *Bagan Datoh Estate* ini bersaiz kecil, namun pembinaannya telah memudahkan urusan kapal wap untuk singgah di kawasan perairan Bagan Datoh dan berlabuh di jeti tersebut bagi urusan pengambilan kelapa.

Walau bagaimanapun, industri tanaman kelapa pernah mengalami kejatuhan harga serta pasaran pada tahun 1929.⁴⁴ Industri penanaman kelapa juga mengalami masalah lebihan pengeluaran. Punca masalah dalam industri

tanaman kelapa ini adalah disebabkan tekanan ekonomi yang menyebabkan kejatuhan harga kelapa di samping berlaku lebih pengeluaran produk kelapa. Bilangan petani yang mengamalkan *monocultivation* terjejas meningkat. Pada tahun 1933, kemiskinan dalam kalangan petani di Hilir Perak telah dicatatkan pada bilangan yang agak tinggi.⁴⁵ Segelitir golongan petani hanya mampu meraih pendapatan sebanyak \$5.00 sebulan hasil jualan tanaman kelapa.

Walau bagaimanapun, harga pasaran kelapa kembali meningkat pada tahun 1947 sehingga 10 sen bagi setiap sebiji kelapa.⁴⁶ Peningkatan harga kelapa ini turut memberi kesan terhadap harga pasaran minyak kelapa hingga 70 sen sebotol iaitu hampir separuh daripada harga asalnya. Sehingga tahun 1948, terdapat peningkatan pembukaan ladang kelapa yang dicatatkan melebihi 100 ekar dengan 32 buah ladang dan taburannya terletak di keseluruhan negeri Perak.⁴⁷ *The Straits Coconut Plantation* merupakan antara ladang kelapa yang telah wujud di Hilir Perak terletak di Bagan Datoh. *The Straits Coconut Plantation* terletak di bawah pengurusan Mr John Symes adalah merupakan ladang kelapa yang terbesar sejak awal tahun 1900-an.⁴⁸ Perusahaan perladangan kelapa terus meningkat dari tahun ke tahun dengan kewujudan beberapa lagi syarikat yang menguruskan ladang kelapa secara komersial.

Jadual 3 di bawah merupakan nama ladang kelapa serta lokasi kawasan yang terdapat di daerah Hilir Perak.

Jadual 3: Ladang Kelapa di Hilir Perak

| Nama Ladang | Lokasi | Pemilik | Keluasan (Ekar) |
|--------------------------|--|-------------------------------|-----------------|
| Bagan Datoh | 28 th Mile Bagan Datoh Road | Straits Plantation Ltd | 4297 |
| Strathmashie | Bagan Datoh | | 3400 |
| Melintang | Berembang Panjang | | 2190 |
| New Coconut Estate | Sungai Dulang | | 1208 |
| Teluk Buluh | Hutan Melintang | | 3059 |
| Flemington And Sg Dulang | 16 th Mile Bagan Datoh Road | | 2195 |
| Kuala Bernam | 17 th Mile Bagan Datoh Road | The United Plantation | 2065 |
| Rungkup | 23 rd Mile Bagan Datoh Road | Perak Kongsi Coconut | 1007 |
| Blenheim | 20 th Mile Bagan Datoh Road | The Lower Perak Co Ltd | 1985 |
| Perak River | Berembang Panjang | The Perak River Coconut | 2004 |
| Bagan Pasir | 20 th Mile Bagan Datoh Road | Coconut Estate Of Perak | 2467 |
| Teluk Bharu | 17 th Mile Bagan Datoh Road | Teluk Bharu Coconut | 1446 |

| | | | |
|-------------------------------------|---|---------------------------------------|------|
| Kuala Perak & 21 st Mile | 25 th Mile Bagan Datoh Road | The Malay Coconut Estate 2996 | 2996 |
| Antara Estate | Sepintas, Bernam River | M. Maria Pillay Son Of Muthiah Pillay | 266 |
| Alpha Bernam | Teluk Buluh | Tan Ean Kiam | 1490 |
| Ingall | Tebik Rebak | Chew Aun Choon And Chew Cheok Tuah | 252 |
| Jayang Rondar | 13 th Mile Bagan Datoh | S.K.M.M Meyappa Chettiar 279 | 279 |
| Mon Repos | Teluk Kerdu, Sg Bernam | Gustav Ekeroth | 351 |
| Teluk Selangin | 8 th Mile Teluk Selangin Teluk Bharu | P.R. Egambaram Pillay | 651 |
| Tan Cheok | Teluk Bharu | Tan Cheok & Tan Ah Ngau | 335 |
| Lingam Estate | Kota Setia | R.M.V.E Vythilingam Pillay | 497 |
| Kamatchy Estate | Teluk Bharu | K.R.S Suthambara Pillay | 306 |

Sumber: Perak Secretariat 1590/1948, Coconut Estate in Perak

Jadual 3 menunjukkan taburan ladang kelapa yang diusahakan oleh beberapa syarikat di sekitar negeri Perak. Berdasarkan taburan kawasan ini, kawasan Bagan Datoh telah dicatatkan sebagai daerah yang paling tinggi mempunyai syarikat yang mengusahakan tanaman kelapa dengan jumlah keseluruhan sebanyak sebelas buah ladang. Syarikat *Straits Plantation Ltd* memiliki ladang yang paling banyak iaitu tiga buah ladang di Bagan Datoh dan tiga buah lagi di Hutan Melintang, Sungai dulang dan Berembun Panjang. Beberapa lagi perusahaan kelapa terdapat di tempat lain selain dari Hilir Perak iaitu Kuala Kangsar, Matangn namun pada bilangan yang tidak terlalu banyak. Taburan penanaman kelapa yang tinggi di daerah Bagan Datoh telah membuktikan bahawa kelapa merupakan tanaman yang sinonim dengan penduduknya dan telah menjana kepada pertumbuhan ekonomi daerah tersebut.

Perak juga merupakan pengeksport terbesar kopra di Negeri-Negeri Melayu Bersekutu semasa tahun 1914 dan menunjukkan perbezaan hampir tiga kali ganda berbanding pengeluaran kedua terbesar iaitu di negeri Selangor. Kopra merupakan kelapa yang telah tua dan isinya dikeringkan untuk menghasilkan pelbagai produk komersial hasil daripada tanaman kelapa. Antara produk kopra ini termasuklah minyak, sabun dan juga majerin⁴⁹ Pengeluaran kopra

atau kelapa kering pada tahun 1914 dicatatkan sebanyak 182,646 pikul.

Ketidakstabilan harga kopra yang dihasilkan di ladang-ladang kecil berlaku pada lapan bulan pertama pada tahun 1939.⁵⁰ Harga kelapa yang dibekalkan untuk proses penghasilan kopra di daerah Hilir Perak telah dicatatkan sejumlah 70 sen hingga \$1.30 bagi setiap seratus biji kelapa.⁵¹ Manakala kelapa yang dibekalkan untuk penghasilan makanan oleh industri berkaitan dijual pada kadar 10 sen hingga 40 sen bagi setiap seratus biji.

Di samping penghasilan kopra, penyelidikan telah dijalankan oleh pegawai pertanian berkenaan penyediaan minyak kelapa melalui kaedah tradisional.⁵² Melalui kaedah tradisional, minyak yang berkualiti dapat dihasilkan dengan bauan yang tidak terlalu kuat. Minyak yang dihasilkan secara tradisional ini telah mendapat perhatian dalam kalangan penduduk Melayu di perkampungan. Penjualan minyak kelapa yang terhasil melalui kaedah tradisional ini telah dijual pada harga 9 sen hingga 11 sen setiap kati di sekitar kawasan Bagan Datoh.

Urusan perniagaan dan penghantaran yang agak besar dijalankan melalui bot atau sampan melalui terusan Jendarata.⁵³ Terusan Jendarata merupakan laluan perairan yang penting kerana laluan ini mampu mengurangkan masa perjalanan dari kawasan perkampungan hingga ke Sungai Bernam untuk menuju ke Teluk Anson. Perdagangan kopra melalui laluan perairan di Sungai Bernam hingga ke negeri Pulau Pinang semakin giat dijalankan pada era 1910-an.⁵⁴ Penggunaan laluan perairan ini telah menjadi salah satu faktor perkembangan aktiviti perladangan kelapa di daerah Hilir Perak.

Perusahaan ladang kelapa di Hilir Perak pernah mengalami kekurangan tenaga buruh pada sekitar tahun 1940-an.⁵⁵ Walau bagaimanapun, masalah ini tidak menjejaskan proses pengeluaran serta perusahaan kelapa. Malah, kerja-kerja pembersihan ladang sering dipantau berada pada tahap yang memuaskan. Kewujudan perladangan komersial tanaman kelapa amat bukan sahaja menguntungkan para pemilik ladang malah turut membantu membangunkan industri lain yang bergantung kepada penghasilan tanaman kelapa.

Kelapa Sawit

Negeri Perak turut dikaitkan dengan pengeluar dan perkembangan perladangan tanaman kelapa sawit berdasarkan kenyataan berikut:

*Perak is the land of palm, and produce the invaluable cocoa-palm, most part of Perak which have their commercial value.*⁵⁶

Perladangan kelapa sawit di daerah Hilir Perak juga menyumbang dalam pengeluaran sawit tertinggi di Perak. Antara faktor pengeluaran kelapa sawit yang tinggi ialah kerana kolonial British telah memperuntukkan kawasan yang

luas bagi penanaman kelapa sawit di daerah Hilir Perak.⁵⁷ Secara umumnya di negeri Perak, terdapat lima buah ladang komersial kelapa sawit dengan keluasan tanaman berjumlah 19,720 ekar.⁵⁸

Dalam memastikan sektor tanaman komersial terus membangun di daerah Hilir Perak, tanaman kelapa sawit telah diberi perhatian dan keutamaan. Pada tahun 1920, tanaman kelapa sawit daripada baka *African Oil Palm* telah diperkenalkan. Kesesuaian tanah dan iklim di daerah Hilir Perak telah diakui oleh *Department of Agriculture Federated Malay State*.⁵⁹ Faktor British memperkenalkan tanaman *African Oil Palm* kepada peladang di Hilir Perak adalah disebabkan oleh kejayaan penanamannya di Botanical Garden Singapore sejak tahun 1895. Malah, produk keluarannya turut mampu menghasilkan pulangan yang lumayan. Oleh itu, beberapa kawasan di Perak telah dirizabkan untuk aktiviti penanaman *African Oil Palm* termasuk di daerah Hilir Perak.⁶⁰ Terdapat lima syarat yang telah ditetapkan oleh Residen British Perak, Sir W.G Maxwell terhadap pengusaha ladang *African Oil Palm* iaitu:

1. Tiada caj premium dikenakan terhadap peladang.
2. Sewa sebanyak 50 sen setiap satu ekar untuk tempoh enam tahun pertama dan \$2.00 setiap satu ekar selepas enam tahun berikutnya.
3. Cukai eksport ad valoram sebanyak 2.5% dikenakan.
4. Pemilik ladang tidak mempunyai kuasa dalam penerokaan Hutan sekiranya pembukaan ladang melibatkan kerja penebangan Hutan. Ia perlu dijalankan dengan kebenaran kerajaan kolonial.
5. Tanah tersebut hendaklah digunakan untuk tanaman *African Oil Palm* sahaja.

Syarat yang dikenakan tidak membebankan para pemilik ladang dalam usaha menggalakan perusahaan ladang komersial di Hilir Perak. Secara umumnya, tanaman kelapa sawit di keseluruhan negeri Perak adalah seluas 17,182 ekar yang terdiri daripada lima buah ladang besar.⁶¹

Permohonan untuk mendapatkan tanah seluas 1000 ekar telah dilaksanakan oleh salah satu syarikat perusahaan kelapa sawit iaitu *Messrs Straits Plantation* di mukim Hutan Melintang bagi tujuan penanaman kelapa sawit pada tahun 1948. Tanah yang diminta untuk tanaman kelapa sawit adalah bertempat antara Sungai Sepong dan Sungai Bernam.⁶²

Tanah yang dipohon oleh syarikat Messr Straits Plantation merupakan rezab untuk pengeluaran rotan sejak tahun 1910. Namun disebabkan pembangunan kilang papan Teluk Anson, Tanah rezab tersebut telah diperuntukkan untuk pengeluaran balak bagi membekalkan sumber balak ke kilang kayu tersebut. Walau bagaimanapun, pihak Messr Straits Plantation telah mendapat kebenaran menggunakan tanah untuk tujuan penanaman kelapa

sawit. Walau bagaimanapun, pembukaan ladang di Hutan Melintang ini tidak boleh menjelaskan petempatan penduduk orang asal kawasan tersebut.

Pada tahun 1947, sejumlah 14,074.3 tan minyak sawit dan 1,787.9 tan insirung sawit telah dikeluarkan. Jumlah pengeluaran ini merupakan antara yang tertinggi berbanding tahun sebelumnya walaupun kerja-kerja pemuliharaan ladang dijalankan pada tahun tersebut.⁶³ Pada tahun tersebut, minyak sawit banyak digunakan dalam pembuatan sabun, lilin dan plat timah.⁶⁴ Minyak sawit turut dibekalkan pada skala yang besar kepada industri pembuatan laluan kereta api yang digunakan sebagai pelincir kotak gandar pada roda pengangkutan. Manakala kernel mengandungi 45-50% kandungan minyak banyak digunakan dalam industri pembuatan makanan seperti majerin dan coklat.

Pembukaan ladang komersial kelapa sawit telah banyak memberi faedah dan amat membantu membangunkan kawasan di Hilir Perak. Hasil produk kelapa sawit amat berguna dan mendapat permintaan tinggi daripada pelbagai industri pembuatan yang lain. Hal ini menunjukkan kelapa sawit mempunyai nilai komersial yang amat tinggi dan telah memberi hasil pulangan yang tinggi sepanjang pentadbiran kolonial British di Perak umumnya.

Koko

Pada permulaan tahun 1880 hingga menjelang awal 1940-an, koko ditanam sebagai tanaman untuk tujuan penyelidikan dan telah ditanam dengan meluas di Tanah Melayu.⁶⁵ Pihak kolonial British telah menunjukkan kesungguhan dan minat terhadap tanaman koko kerana tanaman ini telah menyumbang kepada pertambahan ekonomi pertanian.⁶⁶ Tahun 1880 hingga 1940-an dikategorikan sebagai fasa pertama tanaman koko di Perak. Pada tempoh ini, tanaman koko tidak menyumbang terlalu besar dalam ekonomi negeri. Hal ini kerana perladangan getah dan kelapa sawit menjadi dominan dalam pengeluaran dan pasaran semasa tempoh tersebut.

Sebelum tanaman koko dikomersialkan, terdapat tiga fasa dilakukan dalam memastikan potensi tanaman tersebut mampu bersaing dengan tanaman lain. Fasa pertama adalah pantauan awal di setiap kawasan dengan mengambil kira keadaan tanah dan iklim setempat. Kajian telah dijalankan oleh Profesor Cheeseman untuk mengkaji prospek tanaman koko di Malaya termasuklah daerah Hilir Perak. Seterusnya, *Department of Agriculture* menjalankan kajian dan mengeluarkan satu kenyataan berkenaan kesesuaian kawasan tersebut dengan tanaman koko. Setelah fasa satu dan dua dijalankan, tanaman dan industri koko secara besar-besaran dan bersifat komersial telah diperkenalkan. (*establishment of industri*).⁶⁷ Hasil penyelidikan yang dijalankan, pihak kolonial juga menjadikan tanaman koko amat sesuai untuk kegiatan pertanian dalam kalangan petani tempatan. Pada tahun 1947, tanaman koko pernah dicadangkan untuk dibangunkan sebagai tanaman untuk pengusaha dan pekebun kecil.⁶⁸

Koko telah berkembang sebagai tanaman komersial setelah diusahakan oleh pelabur dan peladang-peladang yang terdapat di sekitar Hilir Perak. Pengenalan terhadap tanaman koko telah mewujudkan kepelbagaian dan pertambahan tanaman komersial yang terdapat di Hilir Perak. Tanaman komersial koko giat dijalankan di mukim Degong yang dijalankan di atas tanah *alluvial* Hilir Perak. Ini menjadikan tanaman koko di mukim Degong dijalankan di atas tanah *alluvial* dan telah tumbuh dengan baik.⁶⁹

Tebu

Sebelum diperkenalkan secara komersial di Hilir Perak, tanaman tebu mula dieksport dari Pulau Pinang pada awal 1805 namun masih pada kadar yang terhad. Sebelum mula dikomersialkan di Hilir Perak, tanaman tebu terdahulu mula diperkenalkan di daerah Krian Perak. Bermula 1901, ia mula di bawa ke daerah Hilir Perak Perak untuk ditanam dengan lebih meluas.⁷⁰ Hal ini kerana tebu merupakan antara tanaman yang amat sesuai ditanam di kawasan Hilir Perak dan mampu menyumbang kepada ekonomi perladangan komersial.⁷¹ Tebu merupakan salah satu tanaman yang sesuai di negeri Perak. Ia juga menjadi tanaman terpenting di kawasan tanah *alluvial* di perairan Hilir Perak dan menyumbang kepada industri pertanian terpenting di Negeri-Negeri Melayu Bersekutu.

Kerajaan kolonial Negeri-Negeri Melayu Bersekut telah meluluskan dengan mudah permohonan syarikat-syarikat perladangan khusus untuk penanaman tebu. Hal ini bertujuan menggalakkan pelaburan dalam kalangan pengusaha bagi mengembangkan industri tanaman tebu.⁷² Galakan terhadap pengusaha tanaman tebu dalam kalangan syarikat-syarikat yang terlibat adalah turut disebabkan peningkatan harga pasaran gula dan pentadbiran kolonial menyatakan bahawa penanaman tebu sangat menguntungkan walaupun memerlukan kos penghasilan dan pengeluaran yang tinggi.⁷³

The Gedung Estate merupakan antara ladang tebu terawal yang diiktiraf sebagai sebuah ladang komersial yang terbaik di Hilir Perak pada awal 1900-an. Perladangan oleh *The Gedung Estate* berada di bawah tanggungjawab syarikat *The Straits Sugar Company* yang pernah menerima konsensi tanah seluas 500 ekar di Batak Rabit untuk tanaman tebu. Banyak kawasan Hutan telah dibersihkan bagi menjalankan aktiviti penanaman tebu di daerah Hilir Perak.⁷⁴ Syarikat *The Straits Sugar Company* merupakan antara syarikat perladangan yang telah banyak menyumbang dalam pembangunan pertanian komersial di daerah Hilir Perak.⁷⁵

Di samping *The Straits Sugar Company*, ladang *Nova Scotia Sugar Estate* juga merupakan antara ladang tebu yang terkenal di Hilir Perak.⁷⁶ Keluasan ladang tebu *Nova Scotia Sugar Estate* yang terletak di Teluk Anson semakin kukuh pada tahun 1904.⁷⁷ Jualan tebu oleh ladang *Nova Scotia* lebih tertumpu kepada pasaran tempatan di dalam daerah dan juga negeri.

Pegawai daerah Hilir Perak telah meluluskan tambahan tanah seluas 20,000 ekar khusus untuk tanaman tebu. Ekoran peningkatan tanaman tebu di Hilir Perak khususnya, kerajaan kolonial telah mewartakan terma (syarat) bagi pembukaan ladang tebu oleh mana-mana syarikat. Berikut adalah syarat yang dikenakan oleh pentadbir bagi permohonan tanah untuk pembukaan ladang tebu yang perlu dipatuhi oleh semua syarikat terlibat.⁷⁸

1. Permohonan tanah untuk tanaman tebu hendaklah di bawah pajakan selama 14 tahun dengan hak memperbaharui selama tempoh 14 tahun bagi setiap ekar tanaman.
2. Tiada premium atau kadar caj dikenakan.
3. Sewaan tanah percuma untuk tiga tahun pertama aktiviti tanaman dan selepas tempoh tersebut bayaran dikenakan pada kadar \$1 setiap satu ekar.
4. Keadaan tanaman hendaklah ditetapkan dalam seksyen 3 *The Country Land dalam Cultivation Enactment 1914*.
5. Cukai eksport tidak dikenakan terhadap penghasilan gula yang telah diproses bermula 1 Januari 1922 hingga 31 Disember 1926. Selepas tempoh tersebut, cukai sebanyak 2.5 peratus daripada hasil perolehan dikenakan bermula 1 Januari 1927 sehingga 32 Disember 1931.

Syarat yang telah ditetapkan oleh kolonial British telah memudahkan pemilikan tanah oleh peladang yang mengusahakan tanaman tebu selari dengan polisi British yang mahu mengembangkan lagi perladangan komersial tebu di Hilir Perak.

Kesimpulan

Kepelbagaian tanaman komersial yang dibangunkan sepanjang era kolonial British menjadi penanda aras terhadap pembangunan pertanian khususnya terhadap tanaman komersial di daerah Hilir Perak. Kewujudan perladangan komersial turut membantu membangunkan industri-industri lain yang memerlukan bekalan tanaman tersebut. Pembukaan ladang komersial juga telah menjadi penyumbang kepada pembukaan petempatan baru yang didiami oleh imigran iaitu orang Cina dan juga India yang menjadi buruh di ladang-ladang di Hilir Perak.

Nota Akhir

1. K.T. Joseph, 2008, Agricultural History of Peninsular Malaysia: Contribution From Indonesia, *Journal of Malaysian Branch of The Royal Asiatic Society*, vol 81(1). hlm. 7.
2. Straits Settelement, Perak Annual Report 1892, hlm. 19.

3. Azrai Abdullah, Izdihar Baharin & Rizal Yaacop, 2012, The Transformation of Perak's Political And Economic Structure In The British Colonial Period In Malaya (1874-1957), JEBAT: Journal of History, Politics and Strategy. Bil 39, No 2. hlm. 69.
4. Federated Malay State Perak Administration Report for the year 1925. hlm. 6.
5. Lim Teck Ghee, 1977, *Peasant And their Agriculture Economy*, Kuala Lumpur: Oxford University Press., hlm. 113.
6. Perak Secretariat 3277/1948, "Name of Town And Village in Perak."
7. Frank Swettenham, 1893, *About Perak*. Singapore: The Straits Times Press, hlm. 4.1.
8. Emily Sadka, 1968, The Protected Malay State 1874-1895, Kuala Lumpur: University of Malaya Press, hlm. 113.
9. Lim Teck Ghee, 1976, *Origin of A Colonial Economy, Land and Agriculture in Perak 1874-1897*, Penang, Universiti Sains Malaysia Press, hlm. 86.
10. Ibid.
11. Kassim Thukiman, 1994, Penglibatan Orang-orang Jepun Dalam Sektor Ekonomi Di Negeri Johor Pada Awal Abad Ke-20, JEBAT: Malaysian Journal of History, Politics & Strategic Studies, Bil 20, hlm .65.
12. K.T Joseph, 2008, Agriculture History of Peninsular Malaysia: Contribution From Indonesia, *Journal of Malaysia Branch Of The Royal Asiatic Society*. Vol 81(1), hlm. 11.
13. Ibid. hlm. 11.
14. James C. Jackson, 1968, *Planters and Spectacular, Chinese and European Agriculture Enterprise in Malaya 1786-1921*, Kuala Lumpur: University of Malaya Press.
15. J.H. Drabble, 1967, The Plantation Rubber Industri in Malaya Up To 1922, *Journal of Malaysian Branch of The Royal Asiatic Society*, Vol 40(1). hlm 52.
16. J.H Drabble, 1973, Rubber In Malaya: 1876-1922, Kuala Lumpur: Oxford University Press. hlm. 49.
17. Ibid.
18. Plantation Manager , Perak Pioneer, 17 January 1911, hlm. 4.
19. Mohd Shazwan Mokhtar, Muhamad Aslah Akmal Azmi & Mohd Samsudin, 2017, Perkembangan Sistem Perdagangan Merkantilisme Negeri-Negeri Melayu Bersekutu (1909-1913), JEBAT: Malaysian Journal of History, Politics & Strategic Studies, Bil 44, No.2, hlm. 11.
20. Ibid.
21. High Commisioner Office 1903/1917, Tranferring of The Jendarata Rubber Company Office To The FMS and The Amalgamation of Their Interest With There of Other Companies.

22. High Commissioner Office 1077/1915, "Rubber Shipment"
23. Annual Report On Social and Economic Progress of the People of Perak 1947, hlm. 24
24. Ibid.
25. Annual Report On Social And Economic Progress 1939, hlm. 11.
26. Perak Annual Report 1896, hlm. 6.
27. Khoo Kay Kim, 1999, Developments Relevant To Malayan Agriculture In The Post-Rubber Crisis Era, *Journal Of Malaysian Branch of The Royal Asiatic Society*. Vol 72(2), hlm. 25
28. Perak Annual Report 1896 , hlm. 6.
29. Perak Pioneer, 14 Januari 1911, "Consols of The East", hlm. 4.
30. Lim Teck Ghee, *Peasant And Their Agriculture*, 1977, hlm. 51.
31. Ibid. hlm 51.
32. Ibid. hlm 52.
33. Ibid.
34. Perak Pioneer, "Consols of The East" , 14 Januari 1911, hlm. 4.
35. Department of Agriculture, Report of The Inspector of Coconut Plantation For The Year 1906, hlm 1
36. Algriculture in Malaya 1913, Bulletin No 20, Department of Agriculture Federated Malay State, hlm. 15.
37. Perak Secretariat 1590/48, "Coconut Estate in Perak"
38. Algriculture in Malaya 1913, Bulletin No 20, Department of Agriculture Federated Malay State, hlm. 15.
39. Agriculture FMS 3075/1907, Department of Agriculture
40. Perak Pioneer, 14 January 1901, "*Consols of The East*", hlm. 4.
41. Chief Algriculture Inspector of Federal Malay State pada 1912 ialah F.W South
42. Algriculture in Malaya 1913, Bulletin No 20, Department of Algriculture Federate Malay State, hlm. 15
43. A Visit To Bagan Datoh Estate in Perak Pioneer, 30 Mac 1901, hlm. 3.
44. Lim Teck Gee. 1977. *Peasant And Their Agriculture Economy*. Kuala Lumpur: Oxford University Press. hlm. 197.
45. Ibid hlm. 197.
46. Perak Secretariat 637/1948, Annual Report for 1947. *District and Land Office, Kuala Kangsar*.
47. Perak Secretariat 1590/48, "Coconut Estate in Perak".
48. Federated Malay State, Annual Report For The Year 1904, hlm. 4
49. Perak Pioneer, "*Consols Of The East*", 14 Januari 1911. hlm. 4.
50. Federated Malay States, Perak Annual Report Social and Economic Progress 1939. hlm. 14.
51. Ibid.
52. Ibid.

53. Supplement To Perak Government Gazette 1908, hlm. 2.
54. Ibid.
55. Federated Malay States, Annual Report of Social and Economic Progress 1947, hlm. 23.
56. Isabella L. Bird. 1953. *The Golden Chersonese, Travel in Malaya 1879*. Singapore: Oxford University Press.
57. Federated Malay States, Perak Administration Report 1920. hlm. 3.
58. Ibid. hlm 25.
59. Selangor Secretariat 875/20. "Areas To Be Set Aside For Cultivation Of The African Oil Palm"
60. Ibid.
61. Ibid. hlm. 23.
62. Perak Secretariat 928/1948, "Messrs Strait Plantation LTD For About 1000 Acre Of Land in Mukim Hutan Melintang For Purpose Of Planting Oil Palm."
63. Federated Malay States, Annual Report on Social And Economic Progress 1947. hlm. 24.
64. Selangor Secretariat, 875/20, Areas To Be Set Aside For Cultivation Of The African Oil Palm.
65. Amarjit Kaur, 1995, The Origin of Cocoa Cultivation in Malaya, The Origin of Cocoa Cultivation in Malaya, *Journal of The Malaysian Branch of The Royal Asiatic Society*, Vol 68(1), hlm. 70.
66. Perak Secretariat 1900/1947, "Cocoa Cultivation In Malaya-introduction of i-visit of professor Cheeseman to study prospect for cocoa in Malaya, ii- visit of sir RCH Wilshaw Research offer."
67. Ibid.
68. Ibid.
69. State Agriculture Officer Perak 168/48, "Degong Agriculture Station. I-Establishment of Cocoa, ii experiment at".
70. Khoo Kay Kim. 1999. Development Relevant to Malayan Agriculture in Post Rubber Crisis Era 1920 1921, *Journal of Malayan Branch of the Royal Asiatic Society*, Vol 72(2). hlm. 19.
71. Selangor Secretariat 5459/1920, Land For Sugar Cultivation
72. J.C Pasqual. 1962. *Sugar Cane In Malaya*. Penang Gazette Press Limited. hlm. 1.
73. Ibid.
74. Perak 652/1901, "Grant of a Futher Concession of 500 Acres of Land In The Lower Perak District To The Straits Sugar Company."
75. Ibid.
76. Supplement To Perak Government Gazette, 1905. hlm. 1.
77. Ibid, hlm. 2.
78. Selangor Secretariat 3068/1921, "Cultivation Of Sugar Cane In Malaya".

Rujukan

- Amarjit Kaur. 1995. The Origin of cocoa Cultivation in Malaya, *Journal of Malaysian Branch of The Royal Asiatic Society*, Vol 68(1): 57-80.
- Algriculture in Malaya 1913. Bulletin No 20, Department of Algriculture Federate Malay State.
- Azrai Abdullah, Izdihar Baharin & Rizal Yaacop, 2012. *The Transformation of Perak's Political And Economic Structure In The British Colonial Period In Malaya (1874 1957)*, *JEBAT: Journal of History, Politics and Strategy*. 39(2).63-72.
- Bird, Isabella L., 1953. *The Golden Chersonese, Travel in Malaya 1879*. Singapore: Oxford University Press.
- Drabble, J.H, 1967. The Plantation Rubber Industri in Malaya Up To 1922, *Journal of Malaysian Branch of The Royal Asiatic Society*, Vol 40(1).
- Drabble, J.H, 1973. Rubber In Malaya: 1876-1922. Kuala Lumpur: Oxford University Press.
- Department of Agriculture. Report of The Inspector of Coconut Plantation For The Year 1906.
- Federated Malay States. Annual Report On Social And Economic Progress Of The People Of Perak 1939.
- Federated Malay States, Annual Report On Social And Economic Progress Of The People Of Perak 1947.
- Federated Malay State Perak, Administration Report for the year 1925.
- HCO 1903/1917, Transferring Of Jenderata rubber Company Office To The FMS & The Amalgamation Of Their Interest With Those Of Other Company.
- HCO 1077/1915. Rubber Shipment.
- Federated Malay States. Perak Administration Report 1920.
- Federated Malay States. Perak Annual Report 1892.
- Jackson, J.C, 1968, *Planters and Spectacular; Chinese and European Agriculture-Enterprise in Malaya 1786-1921*, Kuala Lumpur: University of Malaya Press.
- Joseph, K. T., 2008. Agricultural History of Peninsular Malaysia: Contribution From Indonesia. *Journal of Malaysian Branch of The Royal Asiatic Society*, Vol (1): 7-18.
- Kassim Thukiman. 1994. Penglibatan Orang-orang Jepun Dalam Sektor Ekonomi Di Negeri Johor Pada Awal Abad Ke-20, *JEBAT: Malaysian Journal of History, Politics & Strategic Studies*. Bil 20. 57-73.
- Khoo, Kay Kim. 1999. Development Relevant to Malayan Agriculture in Post Rubber Crisis Era 1920-1921. *Journal of Malayan Branch of the Royal Asiatic Society*. Vol 72(2): 17-47.
- Lim Teck Ghee, 1976. *Origin of A Colonial Economy, Land and Agriculture in Perak 1874 1897*. Penang: Universiti Sains Malaysia Press.

- Lim Teck Gee. 1977. *Peasant And Their Agriculture Economy*. Kuala Lumpur: Oxford University Press.
- Mohd Shazwan Mokhtar, Muhamad Aslah Akmal Azmi & Mohd Samsudin, 2017, Perkembangan Sistem Perdagangan Merkantilisme Negeri-Negeri Melayu Bersekutu (1909-1913), *JEBAT: Malaysian Journal of History, Politics & Strategic Studies*, 44(2). 1-26.
- Perak Secretariat 637/1948. *District and Land Office, Kuala Kangsar*, Annual Report for 1947.
- Perak Secretariat 1590/48. Coconut Estate in Perak 1957/0308698.
- Perak Secretariat 3277/1948. Name of Town And Village in Perak.
- Perak Secretariat 1900//1947. Cocoa Cultivation in Malaya.
- Perak 652/1901, Grant of A Futher Concession of 500 Acres of Land In The Lower Perak District To The Straits Sugar Company.
- Perak Secretariat 928/1948. Application By Messrs Straits Plantation Ltd For About 1000 Acres of Land In The Mukim Of HHutan Melintang For The Purpose Of Planting Oil Palm.
- Perak secretariat 1900/1947, cocoa cultivation in Malaya-introduction of i-visit of professor Cheeseman to study prospect for cocoa in Malaya, ii- visit of sir RCH Wilshaw Research offer.
- Perak Pioneer. 30 Mac 1901. A Visit To Bagan Datoh Estate.
- Perak Pioneer. 14 Januari 1911. Consols of The East.
- Perak Pioneer, 17 January 1911, Plantation Manage
- Pasqual, J.C.. 1962. Sugar Cane In Malaya, Peneng Gazette Press Limited.
- RG Federated Malay State 702/1905. Perak Annual Report. 1904.
- State Agriculture Officer Perak 168/48, Degong Agriculture Station. I-establishment of Cocoa. ii experiment at Supplement To Perak Government Gazette, 1905.
- Selangor Secretariat, 5459/1920. Land For Sugar Cultivation
- Selangor Secretariat 875/20. Areas To Be Set Aside For Cultivation Of The African Oil Palm.
- Sadka, Emily. 1968. The Protected Malay State 1874-1895, Kuala Lumpur:University of Malaya Press.
- Swettenham F.A. 1893. About Perak. Singapore: The Straits Times Press.

Nota Biografi

Khairi Bin Ariffin (khairi.ariffin@fsk.upsi.edu.my) Ph.D. Merupakan Profesor Madya di Jabatan Sejarah Fakulti Sains Kemanusiaan Universiti Pendidikan Sultan Idris. Bidang Pengkhususan adalah Sejarah Malaysia dari Universiti Malaya.

Ramli Bin Saadon (ramli.saadon@fsk.upsi.edu.my) Ph.D. Merupakan Pensyarah Kanan di Jabatan Sejarah, Fakulti Sains Kemanusiaan Universiti

Pendidikan Sultan Idris. Bidang Penghususan Sejarah Malaysia dari Universiti Malaya.

Tuan Waheda Binti Tuan Chik (tuanwaheda@gmail.com) merupakan Sarjana Sejarah, Jabatan Sejarah, Fakulti Sains Kemanusiaan Universiti Pendidikan Sultan Idris.

Penghargaan

Artikel ini merupakan hasil kajian geran penyelidikan FRGS yang dibiayai oleh Kementerian Pengajian Tinggi di bawah seliaan Pusat Penyelidikan dan Inovasi Universiti Pendidikan Sultan Idris. Kod penyelidikan: 2017-0083-02.